

Runo kulki pojan mukana - ja miehen

Esa Juurola



Runo kulki
pojan mukana
- ja miehen

Esa Juurola

Runot	© Esa Juurola 2023
Taitto	Leena Pohjansalo
Piirroksset	© Maija Karakoski
Valokuva	© Sisko Ojanperä
Kustantaja	BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja	BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa
	Toinen painos
ISBN	978-952-33-0442-0

Sisällysluettelo aihepiireittäin

Mustat Vahakantiset Vihkot.....	6
Toukokuuta.....	7
Opettaja Margareta	8
Lauri Pohjanpään Valitut	10
Penkkarilaulut	12
Häälaulu Vapaaseen Mittaan	16
Aliupseerikoulun Haaste	19
Katsomuksellista.....	21
Kisällilauluja.....	25
Presidentti Carter Uhkaa Sodalla	29
Minikirja Kaposvårista	33
Vähän Kuin Fazerinoja	61
Kansanedustajaa Kydissä	72
Kaikki Viipurit.....	89
Tilauksia.....	92
Lapsille Ja Lapsenlapsille.....	102
Runomaratoin Markkinointia	122
Runomaratoin Runopuheet.....	127
Runokolumni	136
Silmäklinikan Runot	139
Edestä Aatteen.....	148
Myöhempiä Säkeitä.....	160
Sinä Olet Hyvä	180
Laulu	186

MUSTAT VAHAKANTISET VIHKOT

Koisjärven kylän eteläisimmälle syrjäkulmalle, mutta suuren valtatievarrelle, syntyi talvisodan kylmimpinä päivinä poika. Vuosia aikaisemmin, joulukuun 1931 lopulla pojan vanhemmat, vuoteen 1937 asti kihlapari Maija ja Uno, Uno viestipataljoonan alokkaana, Maija taloissa kiertävänä kotiompelijana, olivat ostaneet itselleen suuret, vahakantiset vihkot, joiden sivut alkoivat täyttyä uusimpien ja suosituimpien iskusävelmien sanoista ja silloin suosituista muistovärssyistä.

Nuoret kirjoittivat omiin, mutta myös toistensa vihkoihin. Sillä tavalla runo tuli useimpien ihmisten, kuten siis myös minun vanhempieni, Maijan ja Unon elämään, lyijykynäkopioina levy-yhtiöiden tekstivihoista. Toki kansakoulukin oli jo tehnyt oman osuutensa runojen opettamisessa. Ennen kaikkea runo kuitenkin tuli ihmisten laulettavaksi ihan kuin kalevalaiset säkeet Karjalan laulumailla.

TOUKOKUUTA

Kun isä oli rintamalla, äitini Maija lauloi esikoistaan hoita-
Kessaan paljon. Laulujen sanat olivat varmaan sieltä musta-
kantisesta vihosta. Vanhemmillani ei ollut varaa gramofoniin
ja äänilevyihin, mutta monilla ystävillä oli ja nurkkatansseissa
soikin useimmiten grammari. Melodiat opittiin kuuntelemalla ja
laulamalla yhdessä. Minun ensimmäinen ihana runokuvani jäi
mieleen 4-5 -vuotiaana äidin laulamana:

*Toukokuuta, toukokuuta,
yötä kevään valkeaa.
Silloin unten pilvilaiva
uusin purjein vaeltaa.*

Säkeistö on peräisin Veli Lehdon vuonna 1932 levyttämästä
iskusävelestä eli iskelmästä Odotus. Laulun sävel ja sanat on
merkitty L. Palomaan tekemiksi. Kyseessä on tuntemattomaksi
jääneen tekijän salanimi, joka viittaa näppärästi vanhaan klas-
sikkosävelmään La Paloma. Ilmeisesti joku tuon ajan runoilijois-
ta ei halunnut esiintyä iskusäveleen sanoittajana.

Sodan päätyttyä alkoi arkinen aherrus ja äidin laulut jäi-
vät vähiin. Isällä ne vasta alkoivat. Koulu antoi meille lapsille
laulukirjat ja opetti paljon lauluja. Muutaman kerran vuodessa
isä ehdoti, että otettaisiin nuo laulukirjat esiin. Niin saatettiin
laulaa melkein tuntikin yhteen menoon. Isä, pikkusiskoni Satu ja
minä lauloimme keittiön pöydän ääressä, samalla kun äiti hellan
vieressä kuunteli.

Kun koulussa harjoiteltiin uusia joululauluja, halusimme
opettaa ne myös äidille. Siksi menimme iltalypsyn aikaan navet-
taan. Kahta lehmää lypsäessään äiti saattoi keskittyä laulujemme
kuunteluun. Isä taas antoi lehmille heinät, juotti vasikan ja otti
kanoja käsivarrelleen nokkimaan katosta karpäsiä. Ehkä eläi-
metkin nauttivat laulustamme.

OPETTAJA MARGARETA

Kouluun lähtö oli kova paikka. Syrjäkulmalla kasvaneena olin ujo ja arka. ”Kuin kuolemantuomiolle olisi lähtenyt”, kuvaili äiti ensimmäisen yksinäisen koulumatkani alkua. Tie vei halki peltojen ja metsien runsaan kahden kilometrin päässä olleelle koululle. Omasta mielestäni nuo synkät tunnelmat ovat kauan sitten haihtuneet.

Koululla odotti lempeä, nutturapäinen ja vanhoillislestadiolaiseksi mainittu opettaja, joka otti aran pojan vastaan aidosti ymmärtäen. Monet virret ja hengelliset laulut tulivat minulle tutuiksi jo syyslukukauden aikana ja jos joku olisi osunut lähelle oikopolkuna käyttämäni tukkitietä, hän olisi kuullut, kuinka hyvin pysyin nuoteissa. Ja kun opettaja sitten joskus kolmannella luokalla kysyi, kuka tulisi laulamaan läksynä olleen laulun, Koskisen Reiska ja minä nostimme aina kätemme ja melkein aina myös saimme kutsun tulla korokkeelle laulamaan.

Opettajan lempeys oli ehkä kuitenkin liiallista. Jos hän tänään torui oppilasta, hän pyysi huomenna anteeksi. Huono järjestyksenpito johti siihen, että opettaja joutui lähtemään minun ollessani kolmannella luokalla. Opettajan vaihtumisesta minulla ei ole muistikuvia. Margareta-opettaja oli kuitenkin ymmärtäväisyydellään auttanut ainakin yhden pienen pojan koulutien alkuun.

Opettajan hellässä ohjauksessa itsetuntoni varmaan vahvistui ja jo ekalla luokalla ihme tapahtui: opettaja antoi minun tehtäväkseni lausua ulkomuistista kuusijuhlan avausrunon. Runoa lausuessani minun piti erityisesti korostaa niitä kahta kohtaa, jotka opettaja oli alleviivannut punaisella:

*Muistan jouluaaton lasna,
hämyhetken onnekasna.
Äiti lauloi jouluvirren
alla kodin kurkihirren.*

*Virsi kaunis kuultavaksi.
Pientä kynttilätä kaksi
meille lämmön lauhan hohti,
sielut jumalaista yötä kohti.*

*Kodin katto korkenevi,
hämy herkkä hiljenevi.
Kynttilöiden valo vainen
kimmeltävi, taivahainen.*

*Hiljaisina kaikki oomme.
Valo tähtein komeroomme
tuopi meille **viestin taivaan:**
vapahdus on saatu vaivaan!*

Seitsenvuotiaan pojan oli vaikeaa ymmärtää runoa. Tiesin kuitenkin kurjen ja tiesin hirren, ja niin ajattelin kurkia istumassa heinäladossa hirren päällä. Tähdet ja komero toivat mieleeni kodin ruokakomeron, jonka pieni ikkuna oli hyvin korkealla ja josta tähdet iltaisin tuikkivat, kun kävin hakemassa komerosta jotain suuhun pantavaa.

Runon ulkoa oppiminen sen sijaan ei tuottanut seitsenvuotiaalle mitään vaikeuksia. Ja muistissa se on edelleen.

Alakoulussa oppimistani lauluista pidin eniten Suvivirrestä ja laulusta Ken on luonut sinitaivaan. Kummankin laulun ihana melodia ja luontotunnelma sai minut näkemään koko maailman yhtä kauniina yksin metsätietä kulkiessani. Usein oli toki kaveireitakin matkalla mukana eikä silloin laulettu tai haaveiltu.

Aikuistumisen myötä ajatukset sitten muuttuivat enkä enää voi laulaa hengellisiä lauluja tuntematta itseäni jotenkin epärehelliseksi.

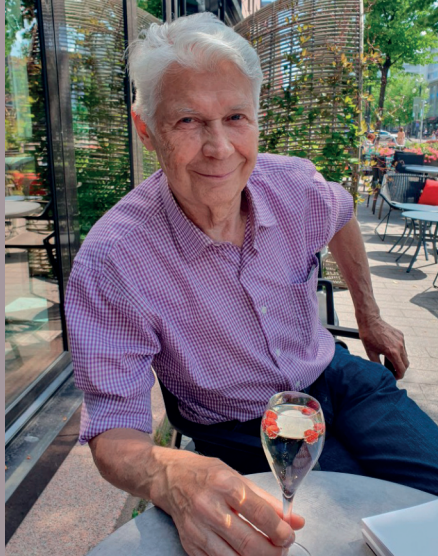
LAURI POHJANPÄÄN VALITUT

Äitini tiesi mielenkiintoisia asioita. Kun synnyttämisen aika tuli, äiti kertoi, isä oli rintamalla. Äidin nuoremmat sisaret huolehtivat siitä, että synnyttäjää kyydittiin naapuripitäjään, ”Naistenklinikan Vihdin haaraosastolle”. Siellä pojalle annettiin myös nimi samalla, kun muutamalle muullekin pojalle ja tytölle.

Äiti muisteli, kuinka sisään astui pappi, tumma, pitkä mies, kätteli äitejä ja sanoi nimekseen Lauri Pohjanpää. Nimi jäi mieleeni paitsi äidin kertomuksesta, myöhemmin myös Markus -sedän lastentunneilta. Lauri Pohjanpään lapsille kirjoittamista eläinrunoista suosituin oli varmaan Maalaishiiri ja kaupunkilaishiiri. Melkein jokaisella lastentunnilla joku pieni koululainen esitti jonkin Pohjanpään runon.

Myöhemmin, vuonna 1951, tietooni tuli jostakin, että oli olemassa hieno kirja, Lauri Pohjanpään Valitut runot. Lauri Pohjanpään kirja! Se piti saada. Ja, uskomatonta kyllä, sen myös sain. Ostiko sen Nummen kirkonkylän kirjakaupasta isä, kirvesmies, vai äiti, joka hoiti kotia, lehmää, sikaa ja kanoja? Luultavasti äiti. Äidin oli helpompaa lähteä askareistaan kymmenen kilometrin päähän kirjakauppaan. Kirja ilmestyi sitten pukin kontista kauniina ja kovakantisena. Se ei ollut perheen ensimmäinen kirja. Kaapin päällä oli entuudestaan jo kaksi, Erkki Palolammen Kollaa kestää ja Uunon Maijalle ostama Daphne du Maurierin Rebekka, kirja, josta kaikki tiesivät, ettei Maija pitänyt siitä.

Minä kuitenkin pidin kirjastani. Kirjan paras runo oli mielestäni Syksy eli Kaksi vanhaa varista. Se on aina säilyttänyt asemansa ajatuksissani. Runon syystunnelma kosketti aidosti jo koulupoikaa. Kahden (varis-)vanhuksen keskustelu havahdutti vasta myöhemmin. Vein kirjan kerran keskikouluunkin. Luokan tytöt kopioivat kouluvihkoihinsa kirjan runoja jättäen terävillä kynillään monille sivuille rumat painaumat. Ja niin kuin olin kirjaani vaalinut!



Runot?

*Tulevat mistä tulevat,
menevät, mihin menevät.*

*Onni on osua tien varteen
oikeaan aikaan.*

Noinkin romanttista se voi olla. Ja on ollutkin. Mutta enimmäkseen tien varressa on ollut kovin hiljaista. Omalta osaltani on ollut ehkä tärkeintä, että olen aina suhtautunut asioihin hyväntahtoisella rentoudella. Runo on syntynyt, jos on ollut syntyäkseen. Kun on päähän pälkähtänyt.

Runon kirjoittaminen on jokamiehen oikeus, sukupuoleen katsomatta. Ehkä on silti hyvä muistaa, että ensimmäinen nimeltä tunnettu kirjailija oli nainen, akkadilainen ylipapitar Enheduanna, joka kirjoitti runoelmia jumalansa ylistykseksi.

Painatan tämän kirjan ystäväilleni. Ja runon ystäville. Kirjoittakaa runoja! Se on alussa erittäin helppoa, kuten lukiolaisena huomasin. Myöhemmin se on vaikeaa ja siksi sitä haluaa kokeilla yhä uudestaan.

Terv. Esa

